

ANTI-PESTPROTOCOL

INHOUDSOPGAVE

Vooraf

Pesten

Plagen en pesten, wat is het verschil?
Hoe wordt er gepest?

Digitaal pesten

Betrokkenen
De gepeste leerling
De pester
De meelopers en de andere leerlingen

Het anti-pestprotocol

Uitgangspunten
De vijfsporenaanpak
Preventieve maatregelen

Bijlagen

Bijlage 1 (schoolregels)
Bijlage 2 (Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling)
Bijlage 3 (Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest)

Vooraf

Het anti-pestprotocol bevat enerzijds richtlijnen bij geconstateerd pestgedrag, anderzijds staan er ook voorwaarden en activiteiten in die pesten kunnen voorkomen.

Punt Speciaal wil haar leerlingen een veilig pedagogisch klimaat bieden, waarin zij zich harmonieus en op een prettige en positieve wijze kunnen ontwikkelen. Er is een anti-pestprotocol geschreven omdat pesten helaas overal gebeurt. Scholen die ontkennen dat pesten op school plaatsvindt, zijn ongeloofwaardig en nemen het pestgedrag niet serieus. Het is belangrijk om een duidelijk en helder beleid te hebben waar alle betrokkenen op kunnen terugvallen in voorkomende gevallen.

In dit protocol wordt uitgegaan van het pesten van en door leerlingen, maar kan ook betrekking hebben op medewerkers.

Natuurlijk is het beter om het pesten te voorkomen door het scheppen van een goed pedagogisch klimaat en daar gaat dan ook in eerste instantie de aandacht naar uit. Medewerkers bevorderen deze ontwikkeling door het scheppen van een veilig klimaat in een prettige werksfeer in de klas en op het schoolplein. In veruit de meeste gevallen lukt dit door de geschreven gedragsregels aan te bieden en deze te onderhouden, maar soms is het gewenst om nog duidelijker en specifiekere afspraken met leerlingen te maken. Eén van die duidelijke regels is dat leerlingen met respect met elkaar dienen om te gaan. Dat het niet altijd als vanzelfsprekend wordt ervaren, geeft aan dat we het leerlingen moeten leren omgaan.

Dat leerproces verloopt meestal vanzelf goed, maar het kan ook voorkomen dat een leerling in een enkel geval systematisch door andere leerlingen wordt gepest. Dan kan een leerling zodanig in de knoop komen met zijn schoolomgeving, dat de regels van de leraar niet meer voldoende de veiligheid bieden en daarmee de gewenste ontwikkeling onderbreken. In een dergelijk geval is het van groot belang dat de leraar onder ogen ziet, dat er een ernstig probleem in zijn of haar groep is. In een klimaat waarin het pesten gedoogd wordt, worden ook de pedagogische structuur en de veiligheid daarin ernstig aangetast. Dit protocol is een vastgelegde wijze waarop we het pestgedrag van

leerlingen in voorkomende gevallen benaderen. Het biedt alle betrokkenen duidelijkheid over de impact, ernst en ook specifieke aanpak van dit ongewenste gedrag.

Voor de tekst van dit protocol is gedeeltelijk gebruik gemaakt van het voorbeeld anti-pestprotocol zoals weergegeven op de site van www.pestweb.nl.

Pesten

Plagen en pesten, wat is het verschil?

Iemand op het schoolplein een stevige duw geven kan plagen zijn, maar het kan net zo goed gaan om echt pestgedrag. We spreken over plagen wanneer leerlingen min of meer aan elkaar gewaagd zijn en het vertoonde gedrag een uitnodigend karakter heeft om iets terug te geven vanuit een onschuldige sfeer. Het gaat dan om een prikkelend spelletje, dat door geen van de betrokkenen als bedreigend of echt vervelend wordt ervaren. Er is sprake van een pedagogische waarde: door elkaar eens uit te dagen leren leerlingen heel goed om met allerlei conflicten om te gaan. Dat is een vaardigheid die later in hun leven van pas komt bij conflicthantering, waar iedereen in zijn leven mee te maken krijgt.

Het specifieke van pesten is dus gelegen in het bedreigende en vooral systematische karakter. We spreken van pestgedrag als het daarnaast ook nog regelmatig gebeurt, waardoor de veiligheid van de omgeving van een leerling wordt aangetast. De inzet van het pestgedrag is altijd macht door intimidatie.

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een klas waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen. Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er greep op te krijgen. En zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten leerkrachten en anderen niet altijd hoe ze ermee om kunnen gaan.

Alle medewerkers hebben echter een taak (samen met de ouders en de leerlingen zelf) bij het tegengaan van pesten. Leerlingen moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen in de school en hierom durven vragen. Volwassenen dienen oog te hebben voor de signalen van leerlingen. Ze dienen interesse te tonen en te luisteren naar wat de leerlingen te vertellen hebben.

Voor klassenleiding betekent het dat ze groepsgesprekken houden, aandacht hebben voor de groeps sfeer en het functioneren van individuele leerlingen in de groep. Ze maken afspraken met de klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden.

Hoe wordt er gepest?

Met woorden:	vernederen, belachelijk maken schelden dreigen met bijnamen aanspreken gemene briefjes, mailtjes, sms'jes schrijven
Lichamelijk:	trekken aan kleding, duwen en sjorren schoppen en slaan krabben en aan haren trekken wapens gebruiken
Achternvolgen/intimidatie:	opjagen en achterna lopen een leerling ergens opwachten in de val laten lopen, klem zetten of rijden opsluiten
Uitsluiting:	doodzwijgen en negeren uitsluiten van feestjes niet mee mogen doen met spelletjes
Stelen en vernielen:	afpakken van schoolspullen, kleding of speelgoed banden lek prikken, fiets beschadigen
Afpersing:	dwingen om geld of spullen af te geven het afdwingen om iets voor de pestende leerling te doen.

Digitaal pesten

Leerlingen maken erg veel gebruik van internet en hebben vaak ook al een mobiele telefoon. Een groot deel van hun leven speelt zich online af. Dit betekent ook dat naast 'gewoon' pesten ook digitaal pesten of cyberpesten kan voorkomen: pesten, treiteren of intimideren via e-mail, chat, instant messaging, mobiele telefoons of andere digitale hulpmiddelen. Gemak en anonimiteit van internet veroorzaken ongeremder pestgedrag dan in het werkelijke leven. De grenzen van taalgebruik worden verlegd en er kunnen filmpjes en foto's gebruikt worden om te pesten. Kinderen

durven meer via internet. En ouders en klassenleiding kunnen moeilijker ingrijpen omdat digitaal pesten moeilijker traceerbaar is.

Hoe wordt er digitaal gepest?

Excessen:

- Leerlingen sturen elkaar anonieme dreigmailtjes, zetten (pikante) foto's van elkaar online met vervelende teksten en stelen elkaars wachtwoorden;
- Schelden via sociale media: leerlingen gedragen zich online ongeremder en vrijer. Via sociale media durven ze tegenover vrienden openhartiger over hun problemen te zijn dan live, wat een geweldige winst is. Maar ze zeggen ook minder leuke dingen. Sneller en vaak ook op een ruwere manier. Het gemak en de anonimiteit van internet hebben de grenzen van het pestgedrag verlegd;
- Ongein: leerlingen sturen elkaar virussen en laten elkaar schrikken met enge filmpjes.

Je online inleven in anderen is lastig.

Leerlingen verkennen hun grenzen. Ze halen kattenkwaad uit en halen grappen met elkaar uit, ditmaal echter met eigentijdse middelen en deze keer zonder één belangrijk aspect: de fysieke interactie met de ander.

Scheld je iemand uit op het schoolplein, dan loop je kans op klappen. Dus beweeg je je voorzichtiger. Eén fout geintje kan iemand bijna in huilen doen uitbarsten, en dus beheers je jezelf. Vaak staan er ook nog andere mensen omheen, die je corrigeren of die je beletten een streek uit te halen.

In de live omgang met anderen leren leerlingen om zich in te leven in anderen. Maar online is empathie een stuk lastiger. Je stuurt 'voor de grap' een virus of je doet lomp in een mail. Je ziet geen reactie van de ontvanger die jou op de gedachte brengt dat het misschien helemaal niet zo leuk was als je dacht. Wij vinden het dan ook belangrijk dat er binnen iedere school aandacht wordt besteed aan het omgaan met internet zodat leerlingen meer zicht krijgen op hun gedrag en de gevaren van internet.

Links

- www.pestweb.nl
- <http://www.cjg.nl>
- www.kennisnet.nl (cyberpesten)

De betrokkenen

De gepeste leerling

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden kinderen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties.

Leerlingen die gepest worden doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten: ze bespelen een ander instrument, doen een andere sport, zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet.

Een kind dat wordt gepest, praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- Schaamte;
- angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt;
- het probleem lijkt onoplosbaar;
- het idee dat je niet mag klikken.

De pester

Pesters zijn vaak de sterkeren in hun groep. Zij zijn of lijken populair maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken.

Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig want het slachtoffer vraagt er immers om gepest te worden.

Pestgedrag kan een aantal dieper liggende oorzaken hebben:

- Een problematische thuissituatie;
- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken;

- Het moeten spelen van een niet-passende rol;
- Een voortdurende strijd om de macht in de klas;
- Een niet-democratisch leefmilieu binnen de school; een leraar is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij de baas is. Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd.
- Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau);
- Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid).

De meelopers en andere leerlingen

Meelopers zijn leerlingen die incidenteel meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

De meeste leerlingen houden zich afzijdig als er wordt gepest. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of hulp inschakelen.

Leerlingen die pestgedrag signaleren en dit bij klassenleiding aangeven vervullen dus een belangrijke rol. Ook de ouders kunnen een belangrijke rol spelen. Ouders van kinderen die gepest worden en die dit probleem met de school of op de club willen bespreken, zijn natuurlijk altijd emotioneel bij het onderwerp betrokken. De gevoelde onmacht bij deze ouders wordt door hen sterk ervaren en is niet altijd een goede leidraad tot een rationeel handelen. De ouder wil maar één ding en dat is dat het pestgedrag ogenblikkelijk stopt. Ouders van leerlingen die niet direct bij het pesten zijn betrokken, kunnen meer afstand nemen. Daardoor zijn ze beter in staat om duidelijk te maken aan hun kind dat er iets aan het pesten gedaan moet worden. Dit is ook in het belang van de opvoeding en ontwikkeling van hun eigen kind. Als er in de omgeving van een leerling wordt gepest, heeft die leerling zelf ook last van een onveilige, onprettige sfeer in de groep of de klas.

Het anti-pestprotocol

Het anti-pestprotocol vormt de verklaring van de vertegenwoordiging van de school en de ouders waarin is vastgelegd dat we pestgedrag op school niet accepteren en volgens een vooraf bepaalde handelwijze gaan aanpakken.

Uitgangspunten

Een dergelijk protocol kan alleen functioneren als aan bepaalde voorwaarden is voldaan:

1. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen; klassenleiding, onderwijsondersteunend personeel, ouders en leerlingen.
2. De school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren.
3. Klassenleiding en onderwijsondersteunend personeel moeten pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
4. De school dient te beschikken over een directe aanpak wanneer het pesten de kop opsteekt (het anti-pestprotocol).
5. De school biedt preventieve (les)activiteiten.

De vijfsporenaanpak

Door te handelen volgens het anti-pestprotocol wordt er gewerkt volgens de vijfsporen aanpak. Dit houdt in:

De algemene verantwoordelijkheid van de school

De school zorgt dat de directie, de klassenleiding en het ondersteunend personeel voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten.

De school werkt aan een goed beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen binnen de school zo optimaal mogelijk is.

Het bieden van steun aan de leerling die wordt gepest

Het probleem wordt serieus genomen.

Er wordt uitgezocht wat er precies gebeurt.

Er wordt overlegd over mogelijke oplossingen.

Het aanbieden van hulp door een contactpersoon.

Het bieden van steun aan de pester

Het confronteren van de leerling met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester.

De achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen.

Wijzen op het gebrek aan empathisch vermogen dat zichtbaar wordt in het gedrag.

Het aanbieden van hulp door een contactpersoon.

Het betrekken van de middengroep bij het probleem

De leraar bespreekt met de klas het pesten en benoemt de rol van alle leerlingen hierin.

Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en wat de klas kan bijdragen aan een verbetering van de situatie. De leraar komt hier in de toekomst op terug.

Het bieden van steun aan de ouders

Ouders die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen.

De school werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken.

De school geeft adviezen aan de ouders in het omgaan met hun gepeste of pestende kind.

De school verwijst de ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners.

De ouders van leerlingen die gepest worden, hebben er soms moeite mee, dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet gewoon stoppen. Dat klopt, het pesten moet stoppen. Echter een gepest kind wil zich niet alleen veilig voelen op school; het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerd te voelen. Daar kan begeleiding of een training aan bijdragen.

Anti-Pestprotocol

Wat is de inhoud van het anti- pestprotocol?

Het anti-pestprotocol vormt de verklaring van de vertegenwoordigers van de school waarin is vastgelegd dat men pestgedrag op school niet accepteert en volgens een vooraf bepaalde handelwijze gaat aanpakken. Onderwijsgroep Punt Speciaal wil voor alle leerlingen die de school bezoeken een veilige school zijn. Dit betekent dat de school expliciet stelling neemt tegen pestgedrag en concrete maatregelen voorstelt bij voorkomend pestgedrag.

Om welke protocollaire maatregelen gaat het?

Preventieve maatregelen:

1. Elke leraar bespreekt aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas. Het onderling plagen en pesten wordt hierbij genoemd en onderscheiden. Tevens bespreekt de leraar in zijn klas het anti-pestprotocol. Ook wordt duidelijk gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden en niet als klikken maar als hulp bieden of vragen wordt beschouwd.
2. In de klassen wordt aandacht besteed aan pesten in meerdere lessen. De leerlingen ondertekenen aan het eind van deze les(sen) een aantal samen gemaakte afspraken (het anti-pestcontract). Bijlage 1.
3. Indien een leraar daartoe aanleiding ziet, besteedt hij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groepsgesprek. Hierbij worden de rol van de pester, het slachtoffer, de meelopers en de stille getuigen benoemd.
4. Van incidenten rondom pesten wordt in het leerlingvolgsysteem een incidentenregistratie ingevuld bij zowel de pester als het slachtoffer.

Repressieve maatregelen.

1. Indien er sprake is van incidenten betreffende pestgedrag wordt hiervan zowel van de pester als het slachtoffer een melding gedaan bij de contactpersoon. Het incident wordt met de betrokken leerlingen besproken door de leraar. Dit gesprek staat niet op zichzelf maar wordt regelmatig herhaald om het probleem aan te pakken. Van deze gesprekken worden aantekeningen gemaakt die in het leerlingvolgsysteem van zowel de pester als het gepeste leerling bewaard worden. De ouders van de leerlingen worden op de hoogte gesteld.

Een leidraad voor deze gesprekken is, onderstaand, te vinden in, in bijlage 2 en 3.

2. Wanneer het pestgedrag zich hardnekkig blijft voordoen of wanneer het pesten het klassenverband overstijgt, betreft de leraar en de locatieleider erbij.
 - Zij hebben zo nodig een gesprek met de gepeste en de pester apart of organiseren direct een gesprek tussen beiden;
 - In het contact met de pester is het doel drieledig, namelijk:
 - confronteren (zie bijlage 3.)
 - mogelijke achterliggende problematiek op tafel krijgen
 - helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten.
 - In het contact met de gepeste wordt gekeken of hij sociaal gedrag vertoont, waardoor hij een gemakkelijk doelwit vormt voor pesters;
 - Ze adviseren zo nodig, zowel aan de pester als de gepeste, hulp op vrijwillige basis door de contactpersoon (de betrokken orthopedagoog);

- De leraar stelt alle betrokken ouders op de hoogte wanneer er sprake is van recidief gedrag, verzoekt hen om met hun kind te praten en stelt hen op de hoogte van het vervolgtraject;
- De leraar bespreekt de mogelijkheden tot hulp met de ouders.

3. Indien het probleem zich blijft herhalen wordt er een dossier aangelegd met daarin de data van de gebeurtenissen, de data en inhoud van de gevoerde gesprekken en de vastgelegde afspraken zoals die gemaakt zijn om het pesten aan te pakken.

De ouders van de pester worden, in het bijzijn van de pester, op de hoogte gesteld van de ongewenste gebeurtenissen in een gesprek op school. Aan het eind van dit oudergesprek worden de afspraken met de pester uitdrukkelijk doorgesproken en ook vastgelegd. Ook de op te leggen sancties bij overtreding van de afspraken worden daarbij vermeld. Gedacht kan worden aan uitsluiting van met name de situaties die zich in het bijzonder lenen voor pestgedrag. Daarbij kan gedacht worden aan: buitenspelen, bewegingsonderwijs, excursies, en schoolreisjes.

4. **Individueel traject**

- Wanneer de pester opnieuw in pestgedrag vervalt, wordt hij ertoe verplicht om individueel een programma te volgen. Dit programma wordt opgesteld door de orthopedagoog. Het doel van dit programma is reflectie en het gevoelig maken van de pester voor wat hij aanricht bij de gepeste leerling;
- De ouders worden door de leraar van dit traject op de hoogte gesteld.

5. Indien het pestgedrag van de pester niet aanzienlijk verbetert, en/of de ouders van het kind onvoldoende meewerken om het probleem ook aan te pakken kan de regiodirecteur van de school overgaan tot bijzondere maatregelen zoals: isoleren van de pester of een tijdelijke uitsluiting van het bezoeken van de lessen van de school.

Bijlage 1 Anti-pestcontract (schoolregels)



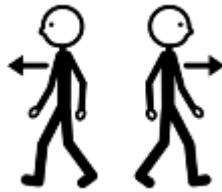
1. **Iedereen is aardig voor elkaar en noemt elkaar bij de naam.**



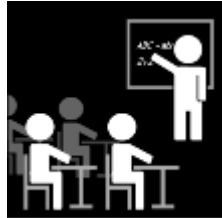
2. **Ik gebruik alleen mijn eigen spullen.**



3. Ik blijf van andere mensen af. (handen bij mijzelf)



4. Ik zeg juf of meneer/meester tegen de leiding.



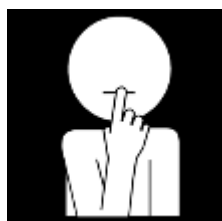
5. Iedereen houdt de school netjes.



6. Ik lever tijdens de les mijn mobiele telefoon in. Die krijg ik aan het einde van de dag weer terug.



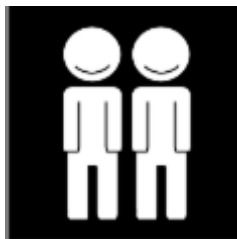
7. In de school ben ik rustig.



8. Iedereen houdt zich aan de schoolregels.



9. Dan hebben we het samen fijn op school!



Bijlage 2

Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Feiten

- Klopt het dat je gepest wordt? (h)erkenning van het probleem
- Wat gebeurt er dan? (feitelijke gebeurtenis)
- Door wie wordt je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak wordt je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er leerlingen die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?
- Bespreek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:
 - Hoe communiceert de leerling met anderen?
 - Welke lichaamstaal speelt een rol?
 - Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
 - Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?

Bijlage 3

Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Het doel van dit gesprek is drieledig:

- de leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan;
- achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen;
- het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt.

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde.

Confronteren is

- probleemgericht en richt zich op gedrag wat waar te nemen is. Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag, wordt het persoonsgericht, bijvoorbeeld: je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je

- zeker omdat je graag de lolligste bent! Zodra we gaan interpreteren reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren;
- relatiegericht. Je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt maar met behoud van de relatie, bijvoorbeeld. Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt. **Zeg nooit: Je bent heel gemeen.** Je wilt duidelijk verder met de leerling. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing. Eigenlijk zeg je daarmee dat de pester een waardeloos mens is;
- specifiek blijven. Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen;
- veranderingsgericht. Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemd is, richt je je op het waarom? Hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? Etc.

Maak duidelijk dat er een tekort aan empathisch vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat ga je daaraan doen?

Het pestgedrag moet stoppen

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt.